

3. İnsan ve Kainat

İnsan ve kâinat ayrı birer alemdir. Kâinat **“alem-i ekber”** yani büyük alem, insan ise, **“alem-i asgar”** yani, kâinatın özeti ve küçültülmüş halidir. İkisinde de aynı kanunlar cereyan etmektedir. Her iki alemde de Cenab-ı Hakk'ın varlık ve birliğini, azamet ve kudretini gösteren nihayetsiz deliller vardır.

Kâinatın yaratılmasından asıl maksat insan olduğundan, Cenab-ı Hak kainatta olan her şeyi insanın istifadesine göre terbiye ve tanzim etmiştir. Yani Cenab-ı Hak, insan mahiyetinin ihtiyaçlarını yaratmıştır. Mesela, havayı insanın ciğerlerine, güneşi gözüne, bütün gıdaları midesine, tatları diline ve kokuları burnuna göre terbiye etmiştir. Tâ ki, insan bunlardan istifade edebilsin ve kendisine verilen bu duygu ve hisler ile Cenab-ı Hakk'ın varlığını ve birliğini, kudret ve azametini tefekkür etsin. Zira insan, kainatın yaratılış sebebi, en son ve en mükemmel meyvesidir. Evet, ağaca yapılan bütün hizmet meyvesi içindir. Kâinatın en mükemmel meyvesi ve özeti olan insanda bütün alemlerin numuneleri vardır. Bu konuda Bediüzzaman Hazretleri şöyle buyurmaktadır:

“Şu kâinat denilen âlem-i ekber ve insan denilen onun misali musaggarı olan âlem-i asgar, kudret ve kader kalemiyle yazılan âfâkî ve enfüsî vahdaniyet delailini gösteriyorlar. Evet kâinattaki san'at-ı muntazamanın küçük bir mikyasta, nümunesi insanda vardır. O daire-i kübradaki san'at, Sâni'-i Vâhid'e şehadet ettiği gibi, şu insanda olan küçük mikyastaki hurdebînî san'at dahi, yine o Sani'a işaret eder, vahdetini gösterir. Hem nasilki şu insan gayet manidar bir mektub-u Rabbanîdir, muntazam bir kaside-i kaderdir.. öyle de şu kâinat dahi, aynı o kalem-i kaderle, fakat büyük bir mikyasta yazılmış muntazam bir kaside-i kaderdir.”[1](#)

Kâinat büyük bir kitaptır, insan ise onu okuyacak bir istidatta yaratılmıştır. Kâinat büyük bir mescittir, insan ise bir “abd-i sacid” fitratında yaratılmıştır. Cenab-ı Hakk'ın “haşmet-i Rububiyeti” yani bütün varlık alemini terbiye etmesindeki hayret verici haşmeti “alem-i ekber” olan kâinatın tümünde görünmektedir” Cenab-ı Hakk'ın, her varlığa ve özellikle insana muhtaç olduğu her şeyi veren, onları şefkat ve merhametle terbiye eden “Rahmet-i Rabbâniyesi” ise, kâinatın özeti olan insanda aşikâr bir surette görünmektedir.

Cenab-ı Hakkın iki büyük kitabı vardır. Biri kelâm sıfatından gelen Kur'an-ı Kerim, diğeri de irade ve kudret sıfatından gelen şu kitab-ı kâinattır. Bu iki kitap da insanın maddî ve manevî terbiye ve terakkisi içindir. Cenab-ı Hakk'ın sıfat ve esmasına en

camii bir ayna ve nihayetsiz istidatta yaratılan insan, bu kâinat kitabından bir çok medeniyet harikalarını ortaya çıkarmıştır.

İnsan kainatın “misal-i musağğarıdır.” Yani insan bu kainatın küçültülmüş bir halidir. Koca bir ağacı bir çekirdeğe yerleştiren Cenab-ı Hakk, insanda da nice âlemler yerleştirmiştir. Bu hakikatı da Üstad Hazretleri şöyle ifade etmektedir:

“Evet, nasıki, insanın anasırları, kainatın unsurlarından; ve kemikleri taş ve kayalarından; ve saçları nebat ve eşcarından; ve bedeninde cereyan eden kan ve gözünden, kulağından, burnundan ve ağzından akan ayrı ayrı suları, arzın çeşmelerinden ve madeni sularından haber veriyorlar, delalet edip onlara işaret diyorlar. Aynen öyle de, insanın ruhu âlem-i ervahtan ve hafızaları levh-i mahfuzdan ve kuvve-i hayalileleri âlem-i misalden... ve hakeza her bir cihazı bir âlemden haber veriyorlar.”[2](#)

İnsan kendinde bulunan madde ve mana âlemleriyle kainattaki âlemlere küçük bir misaldir. Evet, insanın bedeni maddeten küçük bir cüz ve cüz’î gibi görünse de, ruh ve kalbinin ihtiva ettiği manevî latifeler ve duygular itibariyle kainattan büyüktür. Zira kainatta olan her şeyin numunesi insanda mevcut olduğu halde, insanda olan akıl ve duygular kainatta yoktur. Nitekim Hazret-i Ali (ra.):

“İnsan maddeten küçük bir mahluk olmakla beraber onda bütün âlem gizlidir.”

buyurmuştur. Bediüzzaman Hazretleri de bu gerçeği şu veciz ifadelerle dile getirir:

“İşte insan, Cenab-ı Hakk'ın böyle antika bir san'atıdır ve en nazik ve nazenin bir mu'cize-i kudretidir ki; insanı, bütün esmasının cilvesine mazhar ve nakışlarına medar ve kâinata bir misal-i musaggar suretinde yaratmıştır.”[3](#)

Evet, kainatta ne kadar güzellik ve nakış varsa hepsinin sebebi insandır. Zaten nakış olmayan hiçbir şey yoktur. Güneş, yıldız, ay, bahar, ceylan vs. her şey birer nakıştır.

İnsan nazik ve nazenin yaratıldığı için, kainattaki her hadiseden ve özellikle aleyhine

olan Őeylerden mütteesir olur. Ayrıca insan, sevdiklerinin güzel hallerinden zevk ve lezzet aldığı gibi, onların üzüntülü ve kederli durumlarından da elem ve üzüntü duyar. Çünkü o, her Şey ile alakadardır ve ihtiyacı nihayetsizdir.

“Hem nasılki hanesini sever, koca dünyayı da öyle sever. Hem nasılki küçük bahçesini sever, öyle de hadsiz ebedî Cennet'i dahi müştakane sever.”[4](#)

Dipnotlar:

[1](#) Mektubat, s. 232.

[2](#) Lem'alar, s. 355.

[3](#) Sözler s, 312.

[4](#) Lem'alar, s. 7.